

Działalność Komisji Faunistycznej i jej raporty są sponsorowane przez:

SWAROVSKI
OPTIK

Rewizja współczesnych i historycznych stwierdzeń rzadkich ptaków w Polsce

Komisja Faunistyczna

Weryfikacja prawidłowości oznaczeń gatunków ptaków trudnych do identyfikacji jest procesem ciągłym. W praktyce oznacza to, że każda decyzja Komisji Faunistycznej może podlegać ponownej ocenie i ewentualnej zmianie. Takie podejście Komisja stosowała już wcześniej dokonując zarówno rewizji wszystkich stwierdzeń szeregu gatunków (np. *Anser brachyrhynchus*, *Aquila nipalensis*, *Buteo buteo vulpinus*, *Falco cherrug*, *Larus fuscus intermedius*, *Motacilla alba yarrellii*, *Motacilla flava flavissima*, *Saxicola maurus*, *Phylloscopus bonelli*), jak i pojedynczych obserwacji. Wyniki tych rewizji były sukcesywnie publikowane w komunikatach specjalnych lub raportach rocznych.

Pomimo tych wcześniejszych rewizji po 40 latach działalności Komisja uznała, że czas przyrzeć się ponownie wielu wcześniejszym orzeczeniom biorąc pod uwagę fakt, że początki naszej działalności przypadają w okresie, gdy wiedza o rozpoznawaniu wielu gatunków ptaków dopiero wchodziła w okres rozkwitu. Kiedy Komisja rozpoczynała pracę w początkach lat 70. XX wieku, zarówno obserwatorzy, jak i członkowie Komisji dysponowali zaledwie kilkoma przewodnikami do rozpoznawania ptaków, z dzisiaj już mitycznym, ale niemal zapomnianym „Petersonem” na czele (Peterson et al. 1966). Jakość tych przewodników, z dzisiejszego punktu widzenia może wzbudzać uśmiech, ale tylko takimi źródłami wiedzy wówczas dysponowaliśmy, co musiało rzutować na wydawane orzeczenia. Tak więc uznaliśmy, że konieczne jest spojrzenie świeżym okiem na dawniejsze orzeczenia i zweryfikowanie ich z uwzględnieniem współczesnej wiedzy o identyfikacji ptaków, jak i zaostrożonych kryteriów akceptacji. Niebagatelne znaczenie ma też wzrost doświadczeń terenowych nabytych przez członków Komisji Faunistycznej w kraju i zagranicą. Ponadto zmiany zachodzące w taksonomii ptaków wymagają stosownej rewizji danych faunistycznych.

Trudno byłoby zweryfikować wszystkie dawniejsze stwierdzenia, dlatego Komisja uznała, że ponownej ocenie należy poddać obserwacje gatunków najrzadszych, obserwowanych w kraju tylko jedno- lub kilkakrotnie oraz gatunków szczególnie trudnych do identyfikacji. Rewizji poddano 267 obserwacji, z czego 169 zostało zweryfikowanych

negatywnie. Czasami rewizje obejmowały wszystkie stwierdzenia danego gatunku (*Anser albifrons flavirostris*, *Phalacrocorax aristotelis*, *Falco eleonora*, *Motacilla flava feldegg*, *Geokichla sibirica*, *Hippolais polyglotta*, *Phylloscopus fuscatus*, *Emberiza cirulus*, *E. cia*), a w innych przypadkach tylko wybrane fakty, które zwracały z jakiegoś powodu szczególną uwagę, np. nietypowe obserwacje fenologiczne czy wyróżniające się wielkością stada rzadkich gatunków itp. Ponadto rozpatrzono *ex officio* kilka obserwacji opublikowanych, które z różnych przyczyn nie były uprzednio nigdy weryfikowane. W przypadku kilku obserwacji dokonywanych od połowy 1. dekady XXI wieku, a więc od czasu upowszechnienia się w naszym kraju fotografii cyfrowej i digiskopingu oraz wprowadzenia wymogu dokumentacji stwierdzeń najrzadszych gatunków, Komisja uznała, że brak dokumentacji fotograficznej uniemożliwia akceptację obserwacji. Przebieg rewizji i wnioski z niej wypływające utwierdziły nas w przekonaniu, że w przypadku bardzo trudnych do identyfikacji gatunków ptaków, w przyszłości akceptowane będą wyłącznie obserwacje udokumentowane fotograficznie bądź fonograficznie, bez względu na liczbę stwierdzeń w kraju.

W początkowym okresie działalności Komisji akceptacje rzadkości odbywały się głównie na podstawie opisów ptaków i tylko sporadycznie dysponowaliśmy dokumentacją fotograficzną, która mogła być poddana analizie. Z tego względu podczas rewizji Komisja analizowała przede wszystkim kompletność cech diagnostycznych podanych w opisie przy jednoczesnym braku cech sprzecznych z wyglądem gatunku, a także analizowała zbieżność opisów z wyglądem ptaków w dawniejszych przewodnikach terenowych. Takie podejście ujawniło inspiracje wielu opisów ilustracjami w przewodnikach, które w świetle współczesnej wiedzy okazały się błędne lub nieadekwatne do rzeczywistego wyglądu gatunków. Tego rodzaju „inspirowane” opisy, bez względu na to czy były one efektem nieświadomego działania, czy też noszą znamiona nadużycia (co trudno jednoznacznie rozstrzygnąć), zostały zakwestionowane, a zgłoszenia otrzymały orzeczenia negatywne.

Poniżej podajemy listę obserwacji, które w wyniku rewizji zostały zweryfikowane negatywnie i tym samym tracą one status „faktów naukowych”. Ze względu na różnorodną genezę takich przypadków oraz znaczną ich liczbę, przedstawiamy je zbiorczo w kolejności systematycznej, ograniczając komentarze do zwięzłych uzasadnień merytorycznych.

W wyniku rewizji z listy ptaków krajowych zostały skreślone następujące gatunki: kaniuk *Elanus caeruleus*, mewa preriowa *Larus pipixcan*, kukułka czubata *Clamator glandarius* i świergotek tundrowy *Anthus gustavi*. Brodziec żółtonogi *Tringa flavipes* pozostaje na liście ze względu na nowe stwierdzenie tego gatunku z roku 2013.

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*

13.01.1983 – 53 os., Zb. Nyski, woj. opolskie (J. Lontkowski, A. Jasiulek).

Brak pełnego zestawu cech diagnostycznych.

„Gęś grenlandzka” *Anser albifrons flavirostris*

06.03.2004 – 1 ad. (foto), Osiek, pow. trzebnicki, woj. dolnośląskie (W. Lenkiewicz).

25.02.2011 – 1 ad. (foto), Osiek, pow. trzebnicki, woj. dolnośląskie (W. Lenkiewicz).

13.03.2011 – 1 ad. (foto), Ruda Sufowska, pow. milicki, woj. dolnośląskie (A. Kuźnia).

04.04.2011 – 1 os. (foto), Złotonia, pow. białostocki, woj. podlaskie (G. Grygoruk).

26.03.2012 – 1 imm. (foto), Zajki, pow. białostocki, woj. podlaskie (M. Polakowski).

Identyfikacja podgatunku *flavirostris* wymaga zauważenia i/lub czytelnego udokumentowania wszystkich kluczowych cech, co pozwala na wykluczenie aberrantów podgatunku *albifrons*

z pomarańczowym dziobem lub hybrydów z rodzaju *Anser*. Zgodnie z zastrzeżeniem kryteriów akceptacji w powyższych przypadkach oznaczenie podgatunku uznano za niepewne.

Marmurka *Marmaronetta angustirostris*

15.03.1989 – 1 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis w szczegółach niezgodny z wyglądem marmurki, m.in. błędnie opisane sterówki, skrzydło oraz dziób, którego opis sugeruje inspirację rysunkiem w przewodniku Dobrowolskiego „Ptaki Europy” (1982).

Turkan *Somateria spectabilis*

16.05.1985 – 1 ♀, jez. Głęboćek, pow. tucholski, woj. kujawsko-pomorskie (W. Plata, C. Soliwoda, P. Jurek, ozn. KF).

Ponowna analiza opisu wykazała, że ptak wykazuje cechy zgłaszanego przez obserwatorów gatunku czyli edredona *Somateria mollissima*. Oznaczenie przez Komisję gatunku jako *S. spectabilis* uznano za błędne.

30.12.1988 – 1 ♀, Hel, pow. pucki, woj. pomorskie (A. Karnaś).

Opis ogólnikowy, oparty głównie na wrażeniu odmienności ptaka od edredona (przy braku bezpośredniego porównania), lecz częściowo sprzeczny z wyglądem turkana i pozbawiony szczegółowego opisu ważnych cech diagnostycznych, w tym np. rysunku na bokach tułowia.

Birginiak *Polysticta stelleri*

31.01.1985 – 1 ♀, Dąbkowice, pow. sławieński, woj. zachodniopomorskie (A. Karnaś).

31.12.1988 – 4 ♀♀, ujście Wisły, Mikoszewo, pow. nowodworski, woj. pomorskie (A. Karnaś).

W obu przypadkach opisy niekompletne i częściowo sprzeczne z wyglądem birginiaka.

Sterniczka *Oxyura leucocephala*

27.02.1994 – 1 ♀, Jez. Gosławskie, pow. koniński, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

Długość sterówek, rysunek na głowie oraz ubarwienie dzioba niezgodne z wyglądem sterniczki (a także sterniczki jamajskiej *Oxyura jamaicensis*).

Lodowiec *Gavia immer*

08.11.1980 – 1 imm., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1984a).

Opis nie zawiera ważnej cechy diagnostycznej, a pozostałe nie pozwalają wykluczyć dużego nura czarnoszyjgo *Gavia arctica*.

03.12.1983 – 1 ad., Łazy, pow. koszaliński, woj. zachodniopomorskie (J. Antczak).

Brak cech diagnostycznych.

01.10.1989 – 1 os., ujście Wisły, Gdańsk Świbno, woj. pomorskie (M. Skakuj).

19.11.1989 – 1 os., Zatoka Gdańska, Gdynia–Hel, woj. pomorskie (M. Skakuj).

W obu przypadkach niedostateczny opis, rysunki częściowo niezgodne z wyglądem lodowca.

06.–13.05.1990 – 1 imm., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Niedostateczny oraz częściowo sprzeczny opis, niewykluczony nur czarnoszyi.

30.12.2007 – 1 ad., ujście Wisły, Gdańsk Świbno, woj. pomorskie (D. Szlama, T. Grochowski).

Brak pełnego zestawu cech diagnostycznych u ptaka widzianego w locie.

11.10.2008 – 1 os., Jastrzębia Góra, pow. pucki, woj. pomorskie (M. Skakuj, K. Goworek, T. Górny).

Niedostatecznie opisana głowa i szyja u ptaka widzianego w locie.

Nur białodzioby *Gavia adamsii*

26.09.2001 – 1 os., Dub, pow. zamojski, woj. lubelskie (P. Stachyra i inni).

Opis niekompletny, niepozwalający na oznaczenie wieku ptaka, rysunek niezgodny z wyglądem nura białodziobego.

Kormoran czubaty *Phalacrocorax aristotelis*

13.–14.07.1981 – 1 ad., Jez. Żarnowieckie, pow. pucki, woj. pomorskie (J. Moskal i inni).

Opis niezawierający cech diagnostycznych i częściowo sprzeczny z wyglądem gatunku.

05.–08.09.1982 – 5 ad., ujście Wisły, Gdańsk Świbno, woj. pomorskie (J. P. Cygan).

Brak zestawu cech diagnostycznych, niewykluczone kormorany *Phalacrocorax carbo*.

21.–22.08.1985 – 1 imm., Rewa, pow. pucki, woj. pomorskie (M. Skakuj, M. Kurowski).

Niedostateczny opis, a dołączony do zgłoszenia rysunek wskazujący raczej na kormorana.

10.11.1985 – 1 imm., Rewa, pow. pucki, woj. pomorskie (W. Półtorak).

Oznaczenie oparte głównie na mniejszych od kormorana rozmiarach, bez cech diagnostycznych.

23.09.1987 – 1 ad., ujście Wisły, Gdańsk Świbno, woj. pomorskie (M. Stipcevič, D. Radovič).

Niedostateczny opis zawierający istotne braki i niezgodności.

Czapla purpurowa *Ardea purpurea*

13.01.1986 – 1 subad., Opole Groszowice, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis szyi i grzbietu nie odpowiada faktycznemu wyglądowi czapli purpurowej.

Kaniuk *Elanus caeruleus*

05.05.1984 – 1 ad., Rez. Łęczczak, pow. raciborski, woj. śląskie (Cempulik & Ostański 1985).

Zarówno opis, jak i rysunek zawierają niezgodności z wyglądem skrzydeł z wierzchu i od spodu oraz ubarwieniem kupra u tego gatunku.

22.07.2005 – 1 ad., Rogielnice Wielkie, pow. kolneński, woj. podlaskie (M. i A. Matysiak).

Stwierdzenie nie spełnia standardów ze względu na brak dokumentacji niezbędnej do akceptacji tak rzadkiego gatunku.

Błotniak stepowy *Circus macrourus*

26.12.1978 – 1 ♀ ad., Dubicze Osoczne, pow. hajnowski, woj. podlaskie (E. Pugaczewicz).

05.12.1981. – 1 ♂ ad., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś & Zalisz 1984).

17.01.1986 – 1 juv., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

13.01.1996 – 1 juv., Mikolin, pow. brzeski, woj. opolskie (T. Dzierżan).

W świetle aktualnych kryteriów opisy tych ptaków nie zawierają wymaganego zestawu cech diagnostycznych.

Krogulec krótkonogi *Accipiter brevipes*

04.05.1989 – 1 ♂ ad., Przemyśl (pow.), woj. podkarpackie (Kunysz 1992).

Opis dorosłego samca zawiera sprzeczne cechy dotyczące ubarwienia głowy i pokryw podskrzydłowych oraz nie zawiera opisu diagnostycznego koloru oka.

Kurhannik *Buteo rufinus*

Na przełomie lat 50. i 60. XX wieku jeden osobnik został schwytany w byłym woj. warszawskim i był trzymany w stołecznym zoo (Jabłoński 1964).

Nie jest znana ani data pozyskania tego osobnika, ani jakiegokolwiek szczegóły jego wyglądu, nie wiadomo więc na podstawie jakich cech go oznaczono.

28.01.1979 – 1 ad., Ruda Sułowska, pow. milicki, woj. dolnośląskie (A. Mrugasiewicz).

Nieprecyzyjny opis, niezawierający zestawu cech diagnostycznych i niewykluczający myszołowa *Buteo buteo*, nie odpowiada aktualnym kryteriom akceptacji.

26.03.2000 – 1 ad., dolina Neru k. Dąbia, pow. kolski, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

17.09.2007 – 1 ad., Józwin, pow. koniński, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

Opisy niewystarczające by móc wykluczyć błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*, z którym, jak wykazuje doświadczenie Komisji Faunistycznej, kurhannik bywa mylony.

Orlik grubodzioby *Aquila clanga*

02.06.1975 – 1 ad.; 06.03.1976 – 1 para; 31.05.1976 – 1 ad.; 10.06.1976 – 1 para;
13.06.1976 – 1 os., Nadl. Kryńszczak, pow. łukowski, woj. lubelskie (M. Cieślak).

W opisie brak cech diagnostycznych.

Orzeł cesarski *Aquila heliaca*

14.01.1989 – 1 subad., Chróścice, pow. opolski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis nie odpowiada żadnej szacie orła cesarskiego i jest mieszanką cech ptaka dorosłego i imaturalnego w nieistniejącej konfiguracji.

Orzełek *Aquila pennata*

19.05.1984 – 1 ad. (odm. jasna), Krasiejów, pow. opolski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis wewnątrznie sprzeczny, niewykluczony jasny myszołów zwyczajny.

25.07.1987 – 1 os., jez. Necko, pow. augustowski, woj. warmińsko-mazurskie (A. Karnaś).

Opis niedostateczny i częściowo sprzeczny.

Pustułeczka *Falco naumanni*

02.10.1994 – 1 ♂, Medyka, pow. przemyski, woj. podkarpackie (P. Kunysz, H. Kurek).

Opis wierzchu, lotek oraz ogona wskazuje na szatę ostateczną, a ceglastobrązowe pokrywy skrzydłowe oraz jasne boki głowy z zaznaczonym „słabo wyraźnym” wąsem sugerują nietypowo słabo nakrapianą pustułkę *Falco tinnunculus*.

21.08.2007 – 1 ♂ ad., Olsztyn Jaroty, woj. warmińsko-mazurskie (D. Peplowska-Marczak, D. Marczak).

W opisie brak zestawu cech diagnostycznych, w tym precyzyjnego opisu głowy i spodu skrzydeł. Ponadto zasięg szarej plamy na pokrywach skrzydłowych jest błędnie opisany.

Sokół skalny *Falco eleonora*

19.05.1988 – 1 subad., Bystre, pow. bielski, woj. podlaskie (Z. Lewartowski, G. Górecki).

Ze względu na istotne braki w opisie krótko widzianego ptaka, nie spełnia on aktualnych kryteriów akceptacji i jednocześnie nie pozwala na wykluczenie melanistycznych sokołów lub ich mieszańców.

20.09.1990 – 1 ad., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1992).

Opis w szczegółach niezgodny z wyglądem sokoła skalnego.

16.10.1997 – 1 juv., Zb. Mietkowski, pow. wrocławski, woj. dolnośląskie (M. Zarzycki).

Opis niespójny z szatą juwenalną sokoła skalnego w zakresie ubarwienia głowy, nogawic oraz spodu i wierzchu skrzydeł.

06.10.1999 – 1 os., Jamnik, pow. trzebnicki, woj. dolnośląskie (A. Zalisz).

Opis nie zawiera zestawu cech pozwalającego na utrzymanie orzeczenia pozytywnego w mocy.

01.09.2000 – 1 os. (odm. ciemna), Zb. Mietkowski, pow. wrocławski, woj. dolnośląskie (M. Zarzycki).

Ponowna analiza opisu i rysunku ptaka widzianego bardzo krótko wykazała częściowe sprzeczności z wyglądem sokoła skalnego.

24.09.2000 – 1 juv., zb. Dzierżno Duże, pow. gliwicki, woj. śląskie (M. Ostański).

Opis rysunku na spodzie skrzydeł niediagnostyczny i niewykluczający młodego kobuza *Falco subbuteo*.

03.09.2012 – 1 ad., Zb. Otmuchowski, pow. nyski, woj. opolskie (M. Domagała).

Stwierdzenie nie spełnia standardów akceptacji ze względu na brak dokumentacji.

Raróg *Falco cherrug*

31.10.1984 – 1 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1987).

Brak informacji o spodzie skrzydeł, a opis spodu tułowia niezgodny z wyglądem raroga. Niewykluczony mieszaniec.

30.09.1990 – 1 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opisany wygląd lotek sprzeczny z fenotypem raroga. Niewykluczony mieszaniec.

12.10.2004 – 1 ad., Gosławice, pow. koniński, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

Opis niekompletny i wewnętrznie sprzeczny, brak wąsa niezgodny z fenotypem raroga.

Białozór *Falco rusticolus*

23.01.1959 – 1 os., Puszcza Kampinoska, woj. mazowieckie (Skoczylas 1962).

koniec 01.1960. – 1 os., Kalisz Pomorski, pow. drawski, woj. zachodniopomorskie (Skoczylas 1962).

W publikacji Skoczylasa (1962) lakoniczny opis ptaka obserwowanego w Puszczy Kampinoskiej jest całkowicie niewystarczający, natomiast w przypadku ptaka z Kalisza Pomorskiego w ogóle brak opisu. Tym samym w obu przypadkach oznaczenie gatunku uznano za bezpodstawne.

18.09.1995 – 1 os., Rewa, pow. pucki, woj. pomorskie (W. Meissner, T. Górny).

Opis zawiera cechy sprzeczne z wyglądem białozora: lotki jednolite, bez prążkowania, 2–3 zewnętrzne lotki 1. rzędu ciemniejsze od pozostałych, lotki 2. rzędu ciemno zakończone. Niewykluczony mieszaniec.

10.08.1996 – 1 os., Wetlina, pow. leski, woj. podkarpackie (T. Górny, A. Rozkuszka).

Sprzeczności w opisie bardzo krótko obserwowanego ptaka nie wykluczają mieszańca.

„Sokół tundrowy” *Falco peregrinus calidus*

30.10.1991 – 1 ♀ imm. martwa (foto), Będzin Łągisza, pow. będziński, woj. śląskie (A. Węgiel, J. Kurzak, ozn. KF).

Ponowna analiza zdjęć wykazała, że ptak wykazuje cechy nominatywnego podgatunku *F. peregrinus peregrinus*.

Karliczka *Porzana pusilla*

24.04.1990 – 1 os., Zakliczyn, pow. myślenicki, woj. małopolskie (Gwiazda 1992).

Opis nie zawiera wymaganego zestawu cech, w tym diagnostycznej projekcji lotek, a także zawiera niejasności dotyczące ubarwienia niektórych partii upierzenia i dzioba.

Sieweczka morska *Charadrius alexandrinus*

09.10.1963 – 1 os., Chałupy, pow. pucki, woj. pomorskie (Szulc-Olechowa 1964).

Niedostateczny opis.

07.05.1984 – 3 ♀♀, Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1986a).

Opisane ubarwienie karku nie odpowiada sieweczce morskiej.

Siewka złotawa/siewka szara *Pluvialis fulva/P. dominica*

09.10.1986 – 1 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1988a).

Niedostateczny opis zawiera cechy sprzeczne z wyglądem siewki złotawej i szarej.

Biegus morski *Calidris maritima*

11.09.2000 – 1 ad., zb. Jeziorsko, woj. łódzkie (S. Mielczarek).

Opis niekompletny i częściowo sprzeczny z wyglądem biegusa morskiego.

Szlamiec *Limnodromus* sp.

06.11.1977 – 2 os., Zb. Nyski, woj. opolskie (T. Stawarczyk, W. Grabiński).

09.08.1988 – 1 os., Zb. Mietkowski, woj. dolnośląskie (M. Skakuj).

W obu przypadkach bardzo krótkie obserwacje i brak zestawu cech nie pozwalają na podtrzymanie pierwotnych orzeczeń.

03.09.1986 – 1 os., Słońsk, pow. sulęciński, woj. lubuskie (M. Fura).

Opis nieprecyzyjny, uniemożliwiający ustalenie wieku i szaty ptaka, niedostatecznie opisany spód tułowia oraz brak opisu skrzydeł w locie.

Kulik cienkodzioby *Numenius tenuirostris*

07.08.1973 – 1 os., Jez. Wytyckie, pow. włodawski, woj. lubelskie (H. Kot).

Ponowna analiza opisu ptaka ujawniła w nim istotne braki oraz sprzeczności, które uniemożliwiają podtrzymanie pierwotnej akceptacji.

13.10.1976 – 1 os., ujście Radomki do Wisły, pow. kozienicki, woj. mazowieckie (Pia-secki 1977).

Opis niekompletny, niepozwalający na wykluczenie nietypowego kulika wielkiego *Numenius arquata*.

Brodziec żółtonogi *Tringa flavipes*

26.09.1990 – 1 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis nie pozwala na ustalenie szaty obserwowanego ptaka i nie wyklucza nietypowego łączaka *Tringa glareola* o żółtych nogach, na którego wskazuje również głos, niezgodny z głosem brodzca żółtonogiego.

Brodziec pławny *Tringa stagnatilis*

19.09.1984 – 31 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś 1986b).

Opis boków ciała i dzioba sprzeczny z wyglądem brodzca pławnego.

Wydrzyk tęposterny *Stercorarius pomarinus*

30.08.1987 – 1 juv., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Na podstawie nieprecyzyjnego opisu nie można wykluczyć wydrzyka ostrosternego *Stercorarius parasiticus*, a podana w zgłoszeniu wielkość ptaka wręcz na niego wskazuje.

Wydrzyk długosterny *Stercorarius longicaudus*

19.09.1987 – 1 juv., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis niedostateczny, niewykluczony wydrzyk ostrosterne.

Mewa obroźna *Xema sabini*

19.12.1981 – 1 imm., Wróblin, pow. prudnicki, woj. opolskie (Karnaś 1984b).

Opis niekompletny i częściowo niezgodny z wyglądem mewy obroźnej.

Mewa cienkodzioba *Chroicocephalus genei*

21.05.1998 – 1 imm., Brzostowo, pow. łomżyński, woj. podlaskie (T. Stawarczyk, J. Witkowski, J. Nowakowski).

Opis nie zawiera kompletu cech, który wykluczałby nietypowo ubarwioną śmieszkę *Ch. ridibundus*.

Mewa preriowa *Larus pipixcan*

18.06.1994 – 1 ad. (foto), Toruń, woj. kujawsko-pomorskie (G. Neubauer, M. Maniakowski; Komisja Faunistyczna 2009).

Komisja podziela wątpliwości obserwatorów zawarte w odwołaniu, że zarówno opis obserwowanej mewy, jak i niedoskonała dokumentacja fotograficzna nie pozwalają na wykluczenie mieszańca mewy siwej *Larus canus* z mewą czarnogłową *L. melanocephalus*, który może bardzo przypominać mewę preriową *L. pipixcan* (Pullan & Martin 2004). Powoduje to, że oznaczenie gatunku jest niemożliwe i tym samym Komisja zmienia swoje poprzednie oznaczenie.

Mewa delawarska *Larus delawarensis*

19.01.1987 – 1 imm. (1. szata zimowa), Hel, pow. pucki, woj. pomorskie (Meissner & Skakuj 1995).

17.12.1988 – 1 imm. (1. szata zimowa), Sopot, woj. pomorskie (Meissner & Skakuj 1995).

Ponowna analiza opisów, w połączeniu z nabytym doświadczeniem członków Komisji, wykazała, że opisywany w obu zgłoszeniach wygląd lotek 3. rzędu, dużych pokryw skrzydłowych oraz sterówek i pokryw nadogonowych nie wyklucza wschodnich form mewy siwej *Larus canus*.

Mewa polarna *Larus glaucooides*

01.12.2005 – 1 subad./ad., Goślawice, pow. koniński, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

Sprzeczności i braki w opisie wyglądu mewy nasuwają wątpliwość co do dokładności obserwacji i jakości odzwierciedlenia zauważonych cech.

Rybitwa popielata *Sterna paradisaea*

04.07.1983. – 1 ad., Lasocice, pow. nyski, woj. opolskie (A. Karnaś).

19.08.1986 – 1 ad., Zb. Turawski, woj. opolskie (A. Karnaś).

26.09.1986 – 1 juv., ujście Wisły, Gdańsk Świbno, woj. pomorskie (A. Karnaś).

We wszystkich przypadkach opis niekompletny, m.in. brak szczegółowego opisu skrzydła.

Pustynnik *Syrhaptus paradoxus*

25.04.1992 – 4 os., Lesko (pow.), woj. podkarpackie (Tadeusz 1997).

Opis zdawkowy, nieadekwatny do rangi stwierdzenia i niepozwalający na potwierdzenie przynależności obserwowanych ptaków do rodziny stepówek.

Kukułka czubata *Clamator glandarius*

09.08.1986 – 1 ad., Kamienica, pow. kłodzki, woj. dolnośląskie (A. Karnaś).

Opis budzi wątpliwości ze względu na zbieżność z rysunkami w przewodnikach Heinzela et al. (1972) i Dobrowolskiego (1982), które zawierają nieścisłości i błędy, m.in. dotyczące rysunku na głowie, wierzchu ciała i pokrywach nadogonowych.

Kalandra białoskrzydła *Melanocorypha leucoptera*

04.08.1978 – 1 ad., Chytra, pow. hajnowski, woj. podlaskie (E. Pugacewicz).

Pomimo względnie dobrze opisanego lusterka na skrzydle opis ptaka zawiera istotne braki oraz sprzeczności z wyglądem gatunku, co nie pozwala na podtrzymanie pierwotnego orzeczenia.

Skowrończyk krótkopalcowy *Calandrella brachydactyla*

16.06.1983 – 1 ad., Łochowice, pow. krośnieński, woj. lubuskie (Karnaś 1985).

Opis niekompletny (brak ważnych cech diagnostycznych w opisie skrzydła) i częściowo sprzeczny z wyglądem gatunku.

18.02.1990 – ok. 20 os., Kosienice, pow. przemyski, woj. podkarpackie (Hordowski 1993).

Większość wskazanych cech opisana niedostatecznie i niejasno (np. wielkość, kształt i proporcje dzioba), a część błędnie (ubarwienie grzbietu i kupra), brak opisu istotnych cech diagnostycznych na skrzydle.

04.09.1990 – 1 os., Gliwice (pow.), woj. śląskie (Ostański 1992).

Brak ważnych cech diagnostycznych: projekcji lotek i dokładnego opisu pokryw skrzydłowych, ponadto kreskowany kuper jest sprzeczny z wyglądem gatunku.

Świergotek szponiasty *Anthus richardi*

09.05.1976 – 1 os., Wilkowo, pow. lęborski, woj. pomorskie (Bednorz 1983).

15.04.1988 – 1 os., Siedliska, pow. przemyski, woj. podkarpackie (J. Hordowski).

03.04.1989 – 1 os., Siedliska, pow. przemyski, woj. podkarpackie (J. Hordowski, P. Kurnysz).

Opisy zawierają istotne braki i zasadnicze sprzeczności z wyglądem świergotka szponiastego, zwłaszcza w szczegółach ubarwienia głowy, boków tułowia i dzioba. Brak opisu głosu lub jest on niezgodny z typowym głosem gatunku.

Świergotek tajgowy *Anthus hodgsoni*

28.08.1986 – 1 os.; 15.09.1986 – 1 os., Jastarnia, pow. pucki, woj. pomorskie (A. Karnaś).

Pobieżny opis rysunku na głowie, a pozostałe wskazane cechy niediagnostyczne. Brak możliwości wykluczenia pomyłki ze świergotkiem drzewnym *Anthus trivialis*.

24.02.1990 – 1 os., Rewa, pow. pucki, woj. pomorskie (D. Marchowski, R. Głombiowski).

Brak pełnego zestawu cech diagnostycznych (niedostatecznie opisana głowa), ponadto opis częściowo niezgodny z wyglądem świergotka tajgowego (np. kreskowanie spodu).

Świergotek tundrowy *Anthus gustavi*

30.09.1983 – 1–2 os., Zb. Turawski, woj. opolskie (Karnaś & Skakuj 1988).

W opisie brak diagnostycznej projekcji lotek, ponadto opis boków tułowia, dzioba oraz głosu nie odpowiadają temu gatunkowi.

„Pliszka czarnogłowa” *Motacilla flava feldegg*

08.05.1981 – 1 ♂, Izbiszczce, pow. białostocki, woj. podlaskie (E. Pugacewicz).

20. i 22.05.1982 – 1 ♂ ad., Rosko, pow. czarnkowsko-trzcianecki, woj. wielkopolskie (J. Bednorz, M. Kupczyk).

01.05. i 02.06.1984 – 1 ♂ ad., Jastarnia, pow. pucki, woj. pomorskie (A. Sikora).

14.05.1984 – 1 ♂ ad., Ruda Milicka, pow. milicki, woj. dolnośląskie (J. Lontkowski).

31.05.1987 – 1 ♂, Skupowo, pow. hajnowski, woj. podlaskie (E. Pugacewicz).

14.04.1992 – 1 ♂, Krzyków, pow. wrocławski, woj. dolnośląskie (A. Srzednicki).

- 05.05.1992 – 1 ♂ ad., Dyminy, pow. milicki, woj. dolnośląskie (P. Kołodziejczyk, A. Chlebowski).
- 09.05.1993 – 1 ♂ ad., Zawidowice, pow. oleśnicki, woj. dolnośląskie (P. Gębski).
- 07.05.1994 – 1 ♂ ad., jez. Udzierz, pow. starogardzki, woj. pomorskie (J. Przybysz).
- 22.05.1994 – 4 ♂♂, 09.05.1995 – 1 ♂, Mechelinki, pow. pucki, woj. pomorskie (W. Meissner).
- 10.05.1996 – 1 ♂, Rekownica, pow. szczycieński, woj. warmińsko-mazurskie (M. Szymkiewicz, I. Dziugiel).
- 10.05.1996 – 4 ♂♂ ad., Jez. Łoniewskie, pow. leszczyński, woj. wielkopolskie (J. Stępniewski).
- 04.05.1997 – 1 ♂ ad., 06.05.1997 – 4 ♂♂ ad., 07.05.1997 – 1 ♂ ad., Mikoszewo, pow. nowodworski, woj. pomorskie (P. Rydzkowski).
- 09.05.1997 – 1 ♂; 13.05.1997 – 1 ♂ (foto), Mechelinki, pow. pucki, woj. pomorskie (S. Bzoma, D. Górecki, J. Wójcik).
- 17.05.2000 – 1 ♂, Kowale, pow. gdański, woj. pomorskie (M. Pisula).
- 01.06.2003 – 1 ♂, Kobyłany, pow. opatowski, woj. świętokrzyskie (Ł. Misiunia).
- 08.05.2004 – 1 ♀ (foto), Spytkowice, pow. wadowicki, woj. małopolskie (P. Malczyk).
- 12.04.2006 – 1 ♂ ad., Roztoczański PN, pow. zamojski, woj. lubelskie (P. Stachyra, P. Marczakowski).
- 26.04. i 10.05.2006 – 1 ♂, Trzciana, pow. rzeszowski, woj. podkarpackie (J. Ciosek).
- 27.04.–10.05.2007 – 1 ♂, Trzciana, pow. rzeszowski, woj. podkarpackie (J. Ciosek).
- 01.05.2007 – 1 ♂, Konin Gosławice, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).
- 29.06.2007 – 1 ♂ ad. (foto), Warnie Kępy, pow. Świnoujście, woj. zachodniopomorskie (M. Radziszewski i inni).
- 09.05.2008 – 1 ♂, PN Ujście Warty, pow. sulęciński, woj. lubuskie (R. Kruszyk).
- 17.04.2010 – 1 ♂ ad. (foto), Jaworzno (pow.), woj. śląskie (A. Noszczyński).
- 08.05.2011 – 1 ♂ ad. (foto), Żukowo, pow. obornicki, woj. wielkopolskie (J. Dereziński, J. Wyrwał).
- Powyzsze obserwacje nie zawierają pełnego zestawu cech diagnostycznych, a zwłaszcza jednoznacznego określenia zasięgu czerni na głowie oraz głosu, które wykluczałyby ciemnogłowe osobniki *M. flava thunbergi*.
- 1985–1988 – łącznie 57 ♂♂, Jastarnia, Mechelinki, Władysławowo i ujście Redy, pow. pucki, woj. pomorskie (Sikora 1994).
- Brak opisów wyglądu poszczególnych osobników uniemożliwia analizę cech diagnostycznych, co nakazuje krytyczne podejście do wszystkich stwierdzeń.

Drozdaczek ciemny *Geokichla sibirica*

- 23.01.1976 – 18 os., Międzychód (pow.), woj. wielkopolskie (J. Jesionowski, M. Kupczyk, W. Kostyrko).
- 20.03.1978 – 17 ♂♂, Łoje-Awissa, pow. grajewski, woj. podlaskie (Dyrcz et al. 1984).
- 27.10.1996 – 25 ad. (12 ♂♂) Błota, Warszawa Wawer, woj. mazowieckie (L. Czajka).
- Wszystkie trzy obserwacje charakteryzują się niekompletnymi opisami, zawierającymi także cechy sprzeczne z wyglądem tego gatunku. Obserwacje stad tego syberyjskiego gatunku nie mają precedensu w Europie, co dodatkowo poddaje w wątpliwość poprawne oznaczenie.
- 05.01.2001 – 1 ♂, Laski, pow. zielonogórski, woj. lubuskie (P. Czechowski).
- Niekompletny, wrażeniowy opis ptaka widzianego krótko w locie. Wielkość i pokrój ptaka określone jako „zbliżone do kosa *Turdus merula*” są sprzeczne z wyglądem gatunku.

Drozd rdzawy *Turdus naumanni*

22.01.1965 – 2 ♂♂ imm., Dańków, pow. grójecki, woj. mazowieckie (Busse & Jabłoński 1965).

Opis zawiera cechy sprzeczne z wyglądem gatunku, dlatego podtrzymanie orzeczenia pozytywnego (Komisja Faunistyczna 2000) jest niemożliwe.

Drozd rdzawogardły *Turdus ruficollis*

01.04.1984 – 1 ♂, Lwówek Śląski (pow.), woj. dolnośląskie (Łużny 1986).

05.05.1985 – 1 ♂, Wisła Obłaziec, pow. cieszyński, woj. śląskie (J. i T. Kamińscy).

09.02.1986 – 1 ♂ ad., Gliwice (pow.), woj. śląskie (Ostański 1988).

Wszystkie opisy niekompletne i zawierające istotne niezgodności z wyglądem drozda rdzawogardłego.

Drozd czarnogardły *Turdus atrogularis*

28.10.1966 – 13 os. (cn. 2 samce), Biskupiec, pow. olsztyński, woj. warmińsko-mazurskie (Z. Karczewski w: Tomiałojć 1990).

Brak opisu uniemożliwia weryfikację poprawności oznaczenia. Obserwacja tej wielkości stada tego syberyjskiego gatunku nie ma precedensu w Europie, co dodatkowo poddaje w wątpliwość poprawność oznaczenia.

08.01.1982 – 1 ♂ ad., Wysoki Kościół, pow. trzebnicki, woj. wielkopolskie (A. Mrugaśiewicz).

Opis wrazeniowy, niekompletny i zawierający cechy sprzeczne z wyglądem gatunku.

Tamaryszka *Acrocephalus melanopogon*

01.08.1996 – 1 ♂, jez. Świdwie, pow. policki, woj. zachodniopomorskie (A. Staszewski).

Opisane szczegóły nie wykluczają bardziej skonstruowanej rokitniczki *Acrocephalus schoenobaenus*. Brak opisu projekcji lotek. Opis śpiewu nie zawiera elementów diagnostycznych.

Zaganiacz szczebiotliwy *Hippolais polyglotta*

17.05.1987 – 1 ♂, Cichmiana Górna, pow. kolski, woj. wielkopolskie (A. Winiecki).

28.05.1987 – 1 ♂, 17.06.1987 – 1 ♂, Romanowo, pow. czarnkowsko-trzcianecki, woj. wielkopolskie (J. Bednorz, M. Kupczyk).

26.05.1990 – 1 ♂, Borowiec, pow. biłgorajski, woj. lubelskie (B. Czerwiński, W. Król).

22.06.1991 – 1 ♂, Białowieża, pow. hajnowski, woj. podlaskie (T. Stawarczyk).

We wszystkich przypadkach opisy nie zawierają zestawu cech diagnostycznych, zwłaszcza informacji o projekcji lotek. Oznaczenia oparto głównie na opisie śpiewu, który nie wyklucza nietypowo śpiewającego zaganiacza *Hippolais icterina*.

Świstunka brunatna *Phylloscopus fuscatus*

03.06.1984 – 1 os., Białowieski PN, woj. podlaskie (Kędzierski et al. 1987).

Opis częściowo niezgodny z wyglądem świstunki brunatnej, niewykluczony „pierwiosnek syberyjski” *Ph. collybita tristis*.

01.12.1984 – 1 os., Wojnowice, pow. leszczyński, woj. wielkopolskie (Kędzierski et al. 1987).

Opis zawiera istotne niezgodności z wyglądem świstunki brunatnej, a wskazane cechy w połączeniu z zachowaniem i siedliskiem mogą wskazywać na wyjątkowo późną brzęczkę *Locustella luscinioides*.

30.04.1988 – 1 os., Sopot, woj. pomorskie (B. i A. Brewka).

Projekcja lotek oraz wygląd brwi przedstawione w opisie i na rysunku są niezgodne z fenotypem świstunki brunatnej.

27.08.1988 – 1 os., Jastarnia, pow. pucki, woj. pomorskie (A. Sikora).

Opis ubarwienia spodu tułowia nie odpowiada świstunce brunatnej, ponadto brak szczegółowego opisu brwi. Nie słyszano także głosu ptaka, który w przypadku tak nietypowo wczesnego pojawu miałby nieoceniczną wartość.

„Pierwiosnek syberyjski” *Phylloscopus collybita tristis*

05.09.2004 – 1 os., Przeręb, pow. oświęcimski, woj. małopolskie (P. Malczyk).

W myśl autorewizji obserwatora oznaczenie podgatunku uznano za niepewne.

Sikora lazuruwa *Cyanistes cyanus*

Zima 1962/1963 lub 1963/1964 – 1 os., Pęcice, pow. pruszkowski, woj. mazowieckie (T. Umiński, A. Tymowska-Umińska).

Niekompletny opis ptaka nie pozwala na wykluczenie mieszańca *C. cyanus* x *C. caeruleus*.

25.02.1982 – 2–4 os., Wrocław, woj. dolnośląskie (T. Nowak, R. Mikucki).

Opis bardzo nieprecyzyjny i częściowo sprzeczny z wyglądem sikory lazuruwej.

10.10.1982 i 08.01.1983 – 10 os., Przedświt, pow. ostrowski, woj. mazowieckie (S. Dąbrowski).

Opis wrażeniowy i skrajnie pobieżny, brak zestawu cech diagnostycznych.

Dzierżba czarnoczelna *Lanius minor*

18.03.1995. – 1 ad., Cedzyna, pow. kielecki, woj. świętokrzyskie (P. Wilniewicz).

Opis niekompletny i częściowo niezgodny z wyglądem gatunku, brak opisu spodu ciała i lusterka na skrzydle, a data obserwacji o prawie 1,5 miesiąca wyprzedza najwcześniejsze daty przylotu tego gatunku do kraju.

18.09.2005 – 1 imm., Różnowa, pow. koniński, woj. wielkopolskie (S. Mielczarek).

Opis niekompletny, brak opisu dzioba, szczegółowego opisu głowy i lusterka na skrzydle.

Wieszczek *Pyrhocorax graculus*

20.04.1958 – 1 os., Dolina Białej Wody, Tatry, woj. małopolskie (Podobiński 1961).

Wymieniona publikacja Podobińskiego (1961) ani żadna inna tego autora nie zawierają informacji na temat tej obserwacji, tak więc potwierdzenie prawidłowości oznaczenia jest niemożliwe.

15.04.2011 – 1 ad., Szklarska Poręba, pow. jeleniogórski, woj. dolnośląskie (D. Łupicki i inni).

Stwierdzenie nie spełnia standardów akceptacji ze względu na brak dokumentacji.

Pasterz *Pastor roseus*

21.05.2002 – 1 ad., Zb. Goczałkowicki, woj. śląskie (J. Bettleja).

Wyjątkowo krótka, wrażeniowa obserwacja uniemożliwiająca autoweryfikację dostrzeżonych cech i wykluczenie aberratywnego szpaka *Sturnus vulgaris*.

Czczotka tundrowa *Carduelis hornemanni*

31.03.1976 – 35 ad., Mrągowo (pow.), woj. warmińsko-mazurskie (A. Dombrowski).

Na podstawie ponownej analizy opisu podtrzymano orzeczenie pozytywne jedynie dla 10 os., uznając oznaczenie wieku za niepewne. W przypadku pozostałych 25 os. opisane cechy nie wykluczają czczotki *Carduelis flammea*.

22.11.1972 – 20 ad., Olsztyn Pozorty, woj. warmińsko-mazurskie (W. Bagiński).

07.11.1988 – ok. 18 os., Kronowo, pow. giżycki, woj. warmińsko-mazurskie (M. Szablowski).

15.–23.01.1989 – ok. 100 os., Okonek, pow. złotowski, woj. wielkopolskie (Z. Rohde).

21.02.1996 – 10 os., Warszawa Młociny; 30.12.1996 – 4 os., Warszawa Bielany, woj. mazowieckie (L. J. Czajka).

W powyższych przypadkach opisy nieprecyzyjne, uogólnione, niezawierające zestawu cech diagnostycznych.

Krzyżodziób modrzewiowy *Loxia leucoptera*

29.11.1984 – 6 os., Dąbrowa Niemodlińska, pow. opolski, woj. opolskie (A. Karnaś).

Opis ogólnikowy, m.in. niedostatecznie opisane skrzydło nie pozwala wykluczyć posiadającej paki skrzydłowe formy *rufifasciata* krzyżodzioba świerkowego *Loxia curvirostra* (Roselaar 2014).

Krzyżodziób sosnowy *Loxia pytyopsittacus*

1968–1978 – liczne obserwacje i prawdopodobne lęgi, Słowiński Park Narodowy, woj. pomorskie (Bednorz 1983).

Żadna z tych obserwacji nie została nigdy zgłoszona do weryfikacji, a sam autor stwierdza w publikacji, że dwa gatunki krzyżodziobów są trudne do odróżnienia. Wszystkie te informacje nie mogą być traktowane jako fakty naukowe wobec niemożliwości sprawdzenia cech, na jakich oparto oznaczenia.

Cierlik *Emberiza cirius*

25.09.1982 – 3 os. (1 ♀), 31.10.1982 – 2 os. (1 ♂), Bystrzyca Kłodzka, pow. kłodzki, woj. dolnośląskie (Mikusek 1984).

Opis niepełny i zawierający sprzeczności z wyglądem cierlika. Ponadto brak opisu wszystkich osobników.

18.08.1987 – 2 os., Hańczowa, pow. gorlicki, woj. małopolskie (A. Karnaś).

Opis błędny w wielu szczegółach i wyraźnie wzorowany na ilustracji w przewodniku Dobrowolskiego „Ptaki Europy” (1982). Sugestia o dłuższym skrzydle prawdopodobnie zaczerpnięta z błędnych rysunków w ówczesnych przewodnikach terenowych.

01.04.1988 – 1 ♀, Jastarnia, pow. pucki, woj. pomorskie (M. Skakuj).

Opis zawiera pewne niezgodności z wyglądem samicy cierlika, co uniemożliwia akceptację.

16.12.2003 – 2 ♂♂, 4 ♀♀, Kraków, woj. małopolskie (R. Martyka).

Opisane detale upierzenia zawierają sprzeczności z wyglądem cierlika.

Głuszek *Emberiza cia*

09.08.1986 – 1 ♂, Nowa Morawa, pow. kłodzki, woj. dolnośląskie (Karnaś 1988b).

Opis zawiera pewne sprzeczności z wyglądem głuszka i jest inspirowany niezupełnie poprawnym rysunkiem w przewodniku Dobrowolskiego „Ptaki Europy” (1982).

15.07.1987 – 1 ♂, Miradz, pow. mogileński, woj. kujawsko-pomorskie (R. Mikłaszewski).

Opis niedokładny i zawierający sprzeczności z wyglądem głuszka, co w połączeniu z małą płochliwością ptaka i nietypową datą obserwacji nie pozwala na wykluczenie trznadla Godlewskiego *Emberiza godlewskii* pochodzącego z niewoli lub mieszańców innych trznadli (np. *E. citrinella* x *E. leucocephalos*).

Trznadla czubaty *Emberiza rustica*

16.10.1988 – 1 ♂, Ruda Milicka, pow. milicki, woj. dolnośląskie (Grabiński 1989).

Opis niepełny i wewnętrznie sprzeczny w szczegółach.

10.09.2002 – 2 os., ujście Wisły, pow. gdański, woj. pomorskie (M. Pisula).

Opis niekompletny, bez kilku istotnych cech diagnostycznych, nieukładający się w żadną jednoznaczną szatę.

Niepewne stwierdzenia historyczne

Weryfikacja stwierdzeń historycznych, głównie XVIII- i XIX-wiecznych, nie jest możliwa na tej samej zasadzie jak obserwacji współczesnych. Zdecydowana większość dawnych doniesień faunistycznych jest bowiem ogólnikowa, pozbawiona opisów ptaków i często ograniczona do informacji o zdobyciu okazji jakiegoś gatunku. Nie ma jednak powodu by generalnie nie wierzyć w wiele dawnych oznaczeń biorąc pod uwagę fakt, że w wielu przypadkach dysponowano okazami, które mogły być poddane analizom i konsultacjom z ówczesnymi znawcami ptaków. O wiele bardziej wątpliwe są obserwacje wizualne, gdyż trzeba pamiętać, że dawni obserwatorzy aż prawie do końca XIX wieku nie dysponowali żadnym sprzętem optycznym, ani przewodnikami terenowymi, bez których trudno sobie dzisiaj wyobrazić obserwacje terenowe. W dawnej literaturze istnieje szereg ogólnikowych doniesień o istniejących dawniej okazach, co do których pojawiają się uzasadnione wątpliwości, które nie pozwalają na traktowanie ich na równi ze współczesnymi faktami naukowymi. Doniesienia te były często bezkrytycznie powtarzane w kolejnych publikacjach i regionalnych podsumowaniach poważanych ówczesnych autorytetów, co nie zmienia jednak faktu, że w wielu przypadkach są to raczej domniemania oparte na niesprawdzalnych informacjach, co dobitnie potwierdza stosowanie w publikacjach zwrotów typu „okaz miał się znajdować w kolekcji”, „okaz prawdopodobnie zdobyto” czy też „ptak miał być widziany” itp. Tylko w nielicznych przypadkach dawni autorzy przyznają, że okazów tych nikt nie widział i nie sprawdzał prawidłowości oznaczeń.

Do takich doniesień należą:

- informacje o istnieniu okazów w dawnych kolekcjach oparte na ogólnikowych przekazach ustnych osób trzecich o nieznaney wiarygodności,
- informacje pozbawione danych o miejscach i datach zdobycia okazów, przez co nie ma pewności czy okazy te pochodziły z obecnego terytorium naszego kraju, czy też zostały pozyskane przez dawnych kolekcjonerów w drodze wymiany lub kupna,
- informacje o okazach, które zaginęły, przez co nie ma możliwości sprawdzenia prawidłowości dawnych oznaczeń gatunków, co przy ówczesnej ograniczonej wiedzy o cechach diagnostycznych i zakresie zmienności poszczególnych taksonów wzbudza wątpliwości, zwłaszcza w odniesieniu do gatunków trudnych do identyfikacji.

W dotychczasowych podsumowaniach awifauny krajowej (Tomiałojć 1972, 1990, Tomiałojć & Stawarczyk 2003) dokonywano pewnej selekcji dawnych doniesień, poddając w wątpliwość niektóre z nich, ale wydaje się, że z niedostatecznym krytycyzmem. Komisja uznała, że tylko fakty, o których istnieją przynajmniej częściowe informacje o miejscu i czasie zdobycia, powinny być uznawane za fakty naukowe, a pozostałe ogólnikowe doniesienia i domniemania powinny być pominięte, jako niespełniające wymogów rzetelnych informacji naukowych.

Kamieniuszka *Histrionicus histrionicus*

Na początku XIX wieku (przed 1837 r.) zdobyto 3 okazy w dawnej prowincji „Pommern” (Hesse 1915, Robien 1928).

Nie znamy żadnych szczegółów o tych okazach, ani nie wiadomo czy pozyskano je w obecnych granicach Polski.

Sterniczka *Oxyura leucocephala*

Okaz bez daty miał być zdobyty prawdopodobnie pod Raciborzem (Pax 1925).
Nie wiemy nic bliższego o tym okazie.

Lodowiec *Gavia immer*

Okaz bez daty zdobyto gdzieś w Królestwie Polskim (Taczanowski 1882).
Okaz bez daty zdobyto na Jez. Łoniewskim k. Leszna (Pfüzenreiter 1924–1926).
Nic nie wiadomo o tych okazach, a oznaczanie nurów nawet dzisiaj przysparza trudności.

Nur białodzioby *Gavia adamsii*

13.03.1943 – 1 os. obserwowany, Krynica Morska, woj. pomorskie (Hornberger 1943).
Hornberger (1943) podaje ogólnikową informację o zaobserwowaniu tego gatunku przez K. Krüger, bez podania jakiegokolwiek opisu, co uniemożliwia potwierdzenie oznaczenia gatunku.

Ścierwnik *Neophron percnopterus*

W końcu XVIII w. miał być zabity na Śląsku, a okaz znajdował się niegdyś w kolekcji Minkwita (Pax 1925).
Kolekcja ani jej katalog nie zachowały się, stąd nic nie wiemy o tym okazie.

Orzeł cesarski *Aquila heliaca*

W XIX w. zastrzelono dwa okazy k. Zaboru pod Zieloną Górą (Tobias 1879).
Nic nie wiadomo o tych okazach, a oznaczanie orłów nawet dzisiaj przysparza trudności, stąd nie można mieć pewności co do prawidłowości oznaczenia gatunku.

Raróg *Falco cherrug*

Okaz bez daty miał być zdobyty pod Hrubieszowem (Sztolcman 1905).
Wobec braku jakichkolwiek danych o tym okazie oznaczenie nie może być uznane za pewne.

Żuraw stepowy *Grus virgo*

W XVIII w. zabito jednego gdzieś na Górnym Śląsku (Pax 1925).
Nic nie wiadomo o tym okazie.

Karliczka *Porzana pusilla*

Według Münchberga (1929) miała być obserwowana nad Wartą k. Trzebiszewa pod Międzyrzeczem.
Nie znamy żadnych szczegółów tej obserwacji i nie wiadomo na jakiej podstawie oznaczono gatunek.

Modrzyk *Porphyrio porphyrio*

W XIX w. zdobyto okaz w bliżej nieokreślonej części Pomorza (Robien 1931).
Nic nie wiadomo o tym okazie i nie ma pewności czy zdobyto go w obecnych granicach kraju.

Nurzyk polarny *Uria lomvia*

W 1905 r. zdobyto pojedyncze ptaki k. Górek Wsch. (Ibarth 1920) i na Płw. Helskim (Lüttschwager 1926).

Stwierdzenia te, wobec zaginięcia okazów i niepewności dawnych oznaczeń, na co zwracał już Tischler (1941), należy uznać za niepewne.

Wydrzyk tęposterny *Stercorarius pomarinus*

W końcu grudnia 1931 obserwowano stadko 10 os. na Zat. Gdańskiej (Tomiałojć 1990).

W „Ptakach Polski” (Tomiałojć 1990) przytoczono informację Dobbricka (1932) odnoszącą się do wydrzyka wielkiego i omyłkowo przypisano ją do wydrzyka tęposternego. W każdym razie Tischler (1941) podsumowując występowanie tego gatunku nie wspomina o tym fakcie.

Wydrzyk wielki *Stercorarius skua*

W XIX w. dwukrotnie widziano go na Śląsku (Gloger 1933, Schalow 1919).

Wobec braku jakichkolwiek informacji o tych ptakach, które wykluczałyby bardzo rzadkie wówczas na śródlądziu duże mewy, te wizualne obserwacje lepiej uznać za niepewne.

30.12.1931 zdobyto jednego ze stadka 10 os. na Zat. Gdańskiej (Dobbrick 1932).

Obserwacja jest oparta na relacji rybaków, którzy mieli widzieć te ptaki w stadzie mew i zabili jednego osobnika. Tischler (1941) nie daje wiary tej relacji i pod tą datą wspomina tylko o jednym zdobytym okazie młodej samicy. Komisja podziela tę nieufność i również uznaje za udokumentowane stwierdzenie tylko jednego osobnika.

Kalandra szara *Melanocorypha calandra*

W XIX w. dwa śląskie okazy bez dat zdobyto prawdopodobnie pod Świeradowem (Pax 1925).

Dwa niedatowane okazy nieznanego pochodzenia znaleziono w szkolnym zbiorze w Technikum Leśnym w Brynku k. Tarnowskich Gór (A. Gorczewski w: Tomiałojć & Stawarczyk 2003).

Nic nie wiadomo o tych okazach, więc nie można ich traktować jako faktów naukowych.

Drozdaczek ciemny *Geokichla sibirica*

Okaz z połowy XIX w. miał pochodzić z nad dolnej Odry (Hildebrandt 1939).

Nic nie wiadomo o tym okazie i czy zdobyto go w obecnych granicach kraju.

Drozd oliwkowy *Turdus obscurus*

Trzy okazy bez dat z nieokreślonej części Śląska (Pax 1925, Martini 1926, Hildebrandt 1939).

Tylko jeden z tych okazów znajduje się do dzisiaj w zbiorach Muzeum Przyrodniczego we Wrocławiu, co umożliwia potwierdzenie prawidłowości oznaczenia. O dwóch pozostałych nic nie wiemy, więc nie można ich traktować jako faktów naukowych.

Drozd rdzawy *Turdus naumanni*

W XIX w. zdobyto dwa okazy gdzieś na Śląsku (Pax 1925, Niethammer 1937).

O tych okazach nic nie wiemy, więc nie można ich traktować jako faktów naukowych.

Drozd rdzawoskrzydły *Turdus eunomus*

W XIX w. zdobyto okaz na Śląsku (Kollibay 1906, Pax 1925).

O okazie tym nic nie wiemy, więc nie można go traktować jako faktu naukowego.

Drozd rdzawogardły *Turdus ruficollis*

W XIX w. jeden lub dwa okazy miały się znajdować w kolekcjach śląskich, lecz Pax (1925) nie znalazł takich okazów w zbiorach Muzeum we Wrocławiu, ani nie były one odnotowane w katalogu.

Wobec zaginięcia okazów potwierdzenie oznaczenia gatunku nie jest możliwe.

Drozd czarnogardły *Turdus atrogularis*

W XIX w. dwa niedatowane okazy miały pochodzić z Pomorza (Hildebrandt 1939, Tischler 1941).

Na Śląsku miał być kilkakrotnie chwytny jesienią w Sudetach, a spośród trzech okazów zdobytych w XIX w., które miały się znajdować w śląskich zbiorach (Pax 1925, Martini 1926, Hildebrandt 1939), tylko jeden datowany na 13.11.1873 znajduje się do dzisiaj w zbiorach Muzeum Przyrodniczego we Wrocławiu.

Wobec zaginięcia pozostałych okazów potwierdzenie oznaczenia gatunku nie jest możliwe.

Sikora lazuruwa *Cyanistes cyaneus*

W XIX w. miała być kilkakrotnie obserwowana pod Wrocławiem (Gloger 1833), a dwa okazy bez dat zdobyto prawdopodobnie na Górnym Śląsku (Pax 1925).

Wobec braku jakichkolwiek opisów obserwowanych ptaków i zaginięcia okazów potwierdzenie oznaczenia gatunku nie jest możliwe.

Sójka syberyjska *Perisoreus infaustus*

W XIX w. schwytano jedną na Opolszczyźnie (Pax 1925).

Nic nie wiadomo o tym okazie, stąd nie można mieć pewności co do oznaczenia gatunku.

Wieszczek *Pyrrhonorax graculus*

Okaz bez daty pozyskania miał znajdować się w zbiorach tatrzańskich (Domaniewski 1927).

Nic nie wiadomo o tym okazie, stąd nie można mieć pewności co do oznaczenia gatunku.

Wróbel skalny *Petronia petronia*

Okaz bez daty zdobyto prawdopodobnie pod Wałbrzychem (Pax 1925).

Nic nie wiadomo o tym okazie, stąd nie można mieć pewności co do oznaczenia gatunku.

Krzyżodziób sosnowy *Loxia pytyopsittacus*

Dawne obserwacje wizualne tego gatunku budzą zasadnicze wątpliwości, gdyż żaden z ówczesnych autorów nie podaje cech, na jakich oparto oznaczenie gatunku. Kilka okazów bez dat znanych było ze Śląska (Pax 1925), a okaz bez daty zdobyto w miejscowości Kowalskie, woj. wielkopolskie (Hammling 1933).

Wobec zaginięcia tych okazów potwierdzenie prawidłowości oznaczenia, zarówno obserwacji wizualnych, jak i okazów nie jest obecnie możliwe.

Śnieżka *Montifringilla nivalis*

Okaz bez daty pochodzący prawdopodobnie z Gór Izerskich miał znajdować się w dawnych śląskich zbiorach (Pax 1925).

Nic nie wiadomo o tym okazie, stąd nie można mieć pewności co do prawidłowości oznaczenia gatunku.

Trznadel czarnogłowy *Emberiza melanocephala*

W latach 80. XIX w. jednego osobnika schwytano pod Wołowem (Kayser 1914, Pax 1925).

Informacja Kaysera (1914) jest oparta na ustnym przekazie od innej osoby o schwytaniu tego trznadla. Jednakże wiadomo również, że w tej samej okolicy pewien hodowca ptaków trzymał ten gatunek w klatce. Pax (1925) zwraca uwagę, że żaden ornitolog tego okazu nigdy nie widział zanim zaginał.

Summary: Revision of modern and historical records of rare birds in Poland. The Avifaunistic Commission has reconsidered many previously accepted records and rejected those which do not comply with modern standards. This communique contains the list of rejected records in systematic order. Every note provides full data on the record, bibliographical data of publication and short comments. Among rejected records are both Polish records of the Black-winged Kite *Elanus caeruleus*, and the only records of Franklin's Gull *Larus pipixcan*, Great Spotted Cuckoo *Clamator glandarius* and Pechora Pipit *Anthus gustavi*.

Literatura

- Bednorz J. 1983. Awifauna Słowińskiego Parku Narodowego z uwzględnieniem stosunków ilościowych. Poznańskie Tow. Przyj. Nauk 65: 1–101.
- Busse P., Jabłoński B. 1965. Obserwacje drozda Naumanna *Turdus naumanni* Temm., na terenach Polski. Not. Orn. 6: 301–303.
- Cempulik P., Ostański M. 1985. Obserwacja kaniuka (*Elanus caeruleus*) w woj. katowickim. Not. Orn. 26: 31–32.
- Dobbrick W. 1932. *Stercorarius s. skua* (Brünn.) neu für Danzig und Westpreussen. Orn. Monatsber. 40, 2: 52.
- Dobrowolski K.A. (red.). 1982. Ptaki Europy. PWN, Warszawa.
- Domaniewski J. 1927. Beitrag zur Kenntnis der Tatravögel. Orn. Monatsber. 35, 3: 68–70.
- Gloger C.L. 1833. Schlesiens Wirbelthier-Fauna. Breslau.
- Dyrz A., Okulewicz J., Witkowski J., Jesionowski J., Nawrocki P., Winiecki A. 1984. Ptaki torfowisk niskich Kotliny Biebrzańskiej. Opracowanie faunistyczne. Acta Ornithol. 20: 1–108.
- Grabiński W. 1989. Materiały do awifauny Śląska. Trznadel czubaty – *Emberiza rustica*. Ptaki Śląska 7: 133–134.
- Gwiazda R. 1992. Ponowne stwierdzenie karliczki (*Porzana pusilla*) w Polsce. Not. Orn. 33: 164–165.
- Hammling J. 1933. Zur Vogelwelt des Posener Landes, Deutsche wiss. Zeitschr. f. Polen 26: 41: 27–82.
- Heinzel H., Fitter R., Parslow J. 1972. The Birds of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. Collins Publ., London.
- Hildebrandt H. 1939. Das Vorkommen einiger sibirischer Drosselarten in Deutschland. J. Orn. 87: 87–94.
- Hordowski J. 1993. Uzupełnienia do listy gatunków ptaków obserwowanych na Ziemi Przemyskiej. Bad. orn. Ziemi Przem. 1: 139–144.
- Ibarth A. 1920. Der Vögel des Danziger Fischmarktes. Ber. Westpr. Bot.-Zool. Ver. 42: 29–35.
- Jabłoński B. 1964. Materiały do awifauny wschodniej części Niziny Mazowieckiej. Ptaki okolic Klembowa, pow. Wołomin. Acta Ornithol. 8: 1–66.
- Karnaś A. 1984a. Materiały do awifauny Śląska. *Gavia immer* – nur lodowiec. Ptaki Śląska 3: 57.
- Karnaś A. 1984b. Materiały do awifauny Śląska. *Larus sabini* – mewa obrożna. Ptaki Śląska 3: 60.
- Karnaś A. 1985. Pierwsze stwierdzenie skowrońcyzka krótkopalcowego (*Calandrella cinerea*) w Polsce. Not. Orn. 26: 221–223.
- Karnaś A. 1986a. Materiały do awifauny Śląska. *Charadrius alexandrinus* – sieweczka morska. Ptaki Śląska 4: 88.

- Karnaś A. 1986b. Materiały do awifauny Śląska. *Tringa stagnatilis* – brodziec pławny. Ptaki Śląska 4: 89.
- Karnaś A. 1987. Materiały do awifauny Śląska. *Falco cherrug* – raróg. Ptaki Śląska 5: 75.
- Karnaś A. 1988a. Materiały do awifauny Śląska. Siewka złotawa – *Pluvialis dominica*. Ptaki Śląska 6: 127.
- Karnaś A. 1988b. Materiały do awifauny Śląska. Głuszek – *Emberiza cia*. Ptaki Śląska 6: 133.
- Karnaś A. 1992. Ponowne stwierdzenie sokoła skalnego *Falco eleonora* na Śląsku. Ptaki Śląska 9: 88–89.
- Karnaś A., Skakuj M. 1988. Świergotek tundrowy (*Anthus gustavi*), nowy gatunek w awifaunie Polski. Not. Orn. 29: 200–206.
- Karnaś A., Zalisz A. 1984. Materiały do awifauny Śląska. *Circus macrourus* – błotniak błady. Ptaki Śląska 3: 57–58.
- Kayser C. 1914. Beiträge zur Ornithologie von Preussisch-Schlesien. J. Orn. 62: 387–410.
- Kędzierski M., Kuźniak S., Stawarczyk T., Wesołowski T. 1987. Dwa stwierdzenia świstunki brunatnej (*Phylloscopus fuscatus*). Not. Orn. 28: 100–103.
- Kollibay P. 1906. Die Vögel der Preussischen Provinz Schlesien. Berlin.
- Komisja Faunistyczna 2000. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. Not. Orn. 41: 293–316.
- Kunysz P. 1992. Pierwsze stwierdzenie krogulca krótkonogiego (*Accipiter brevipes*) na ziemiach polskich. Not. Orn. 33: 157–159.
- Lüttchwager H. 1926. Ornithologische Beobachtungen im Danziger Gebiet. Orn. Monatsber. 34, 2: 41–43.
- Łużny W. 1986. Materiały do awifauny Śląska. *Turdus ruficollis ruficollis* – drozd rdzawoszyi. Ptaki Śląska 4: 92.
- Martini G. 1926. Die Vögel des Kreises Hirschberg in Schlesien. Ber. Ver. schles. Orn. 12: 61–81.
- Meissner W., Skakuj M. 1995. Kolejne stwierdzenia mewy delawarskiej (*Larus delawarensis*) w Polsce i problemy z jej rozpoznawaniem w pierwszej szacie zimowej. Not. Orn. 36: 151–162.
- Mikusek R. 1984. Materiały do awifauny Śląska. *Emberiza cirlus* – cierlik. Ptaki Śląska 3: 61–62.
- Münchberg P. 1929. Die seletener Brutvögel des Schweriner Kreises und seiner Nachbargebiete. Abh. Ber. Naturwiss. Abt. Grenzmark Ges. zur Erforschung u. Pflege d. Heimat (E.V.), Schneidemühl 4: 113–121.
- Niethammer G. 1937–1942. Handbuch der deutschen Vogelkunde. 1–3. Leipzig.
- Ostański M. 1988. Materiały do awifauny Śląska. Drozd rdzawoszyi – *Turdus ruficollis ruficollis*. Ptaki Śląska 6: 132.
- Ostański M. 1992. Pierwsze stwierdzenie skowrończyka krótkopalcowego *Calandrella brachydactyla* na Śląsku. Ptaki Śląska 9: 85–87.
- Pax F. 1925. Wirbeltierfauna von Schlesien. Berlin.
- Peterson R., Mountfort G., Hollom P.A.D. 1966. A Field Guide to the Birds of Britain and Europe. Collins Publishers, London.
- Pfutzenreiter F. 1924–1926. Ornithologische Beobachtungen des Fraustädter Ländschen. Mitt. Naturdenkmpfl. Grenzmark. Posen-Westpr., Schneidemühl 2: 15–26, 33–44.
- Piasecki K. 1977. Kulik cienkodzioby (*Numenius tenuirostris*) i szlamik (*Limosa lapponica*) u ujścia Radomki. Not. Orn. 18: 125–126.
- Podobiński L. 1961. Stan zwierzyny w Tatrach w roku 1959 i w latach poprzednich. Wierchy 29: 137–155.
- Pullan G., Martin J. 2004. From the Rarities Committee's files: Presumed hybrid gull resembling adult Franklin's Gull. Brit. Birds 97: 264–269.
- Robien P. 1928. Die Vogelwelt Pommerns. Abh. Ber. Naturf. Ges. Stettin 9: 1–94.
- Robien P. 1931. Die Vogelwelt Pommerns. Nachtrag 1928–1934. Dohrniana 11: 10–33.
- Roselaar (Kees) C.S. 2014. Are 'rubrifasciata' crossbills of hybrid origin? Dutch Birding 36: 96–107.
- Sikora A. 1994. Wiosenny przelot pliszki żółtej (*Motacilla flava*) nad Zatoka Gdańską. Not. Orn. 35: 309–319.
- Schalow H. 1919. Beiträge zur Vogelfauna der Mark Brandenburg. Berlin.

- Skoczylas R. 1962. Obserwacje białozora, *Falco rusticolus* L. w Puszczy Kampinoskiej i w woj. koszalińskim. Not. Orn. 3: 18.
- Sztolcman J. 1905. Ornitologia Łowiecka. Podręcznik do określania krajowych ptaków łownych. Warszawa.
- Szulc-Olechowa B. 1964. Czy sieweczka morska, *Charadrius alexandrinus* L. na Helu? Not. Orn. 5: 39–40.
- Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe. Kraków.
- Tadeusz P. 1997. Obserwacja pustynnika *Syrrhaptus paradoxus* w Bieszczadach. Bad. orn. Ziemi Przem. 5: 140.
- Tischler F. 1941. Die Vögel Ostpreussens und seiner Nachbargebiete. 1–2. Königsberg/Berlin.
- Tobias L. 1879. Ornithologische Bemerkungen über die Gegend zwischen den Städten Grünberg, Rothenburg, Sagan, Sprottau, Primekenau, Glogau, Freustadt, Schlawa, Karge, Züllichau. Orn. Centralbl. 4, 17: 129–130, 18: 137–138, 19: 140–145.
- Tomiałojć L. 1972. Ptaki Polski, wykaz gatunków i rozmieszczenie. PWN, Warszawa.
- Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski. Rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Wilniewicz P. 2001. Wczesny pojaw dzierzby czarnoczelnej *Lanius minor* pod Kielcami. Kulon 6: 89–90.

Komisja Faunistyczna SO PTZool
Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław